

S . G . N I E M I N E N

Valkosipulin viljelyopas

2019

SISÄLLYS

JOHDANTO	3
1 ISTUTUSTA EDELTÄVÄT TOIMENPITEET	4
1.1 Lannoitus ja kalkitus	4
1.2 Peittäus.....	4
2 ISTUTUS.....	5
2.1 Kynsien erottelu	5
2.2 Istutus.....	5
3 HOITO KASVUKAUDELLA.....	7
4 SADONKORJUU	8
5 KUIVAUS JA SÄILYTYS	9
LÄHTEET	10

JOHDANTO

Suomessa käytetystä valkosipulista suurin osa on peräisin sen suurista tuottajamaista, kuten Espanjasta ja Kiinasta. Kiinnostus kotimaista valkosipulinviljelyä kohtaan on lisääntynyt, ja vuosien 2014 ja 2018 välillä valkosipulin viljelypinta-ala on kasvanut Suomessa 19 hehtaarista 46 hehtaariin. Tämä opas sisältää ohjeet valkosipulin viljelyyn Suomessa.

Kuivattua valkosipulia paperipussissa.

Valkosipulia voi viljellä onnistuneesti monentyyppisessä maaperässä, kunhan perusedellytykset ovat kunnossa. Ihanteellisimmat olosuhteet valkosipulin kasvuun antaa kuohkeaksi muokattu, hietainen maa, joka läpäisee hyvin vettä. Muutkin kuin hietamaat käyvät viljelyyn hyvin, kunhan joukossa on orgaanista ainesta, kuten karjanlanta. Maan pH:n tulee olla korkea, noin 6,5 – 7.

Syysistutteisilla lajikkeilla kasvu käynnistyy hetkeksi jo syksyllä, kun sipuli juurtuu ennen talven tuloa. Talven aikana sipuli talvehtii lumipeitteen alla ja lähtee lumien sulettua heti kasvuun. Talvella saadun luonnollisen kylmäkäsitteilyn vuoksi talvivalkosipulit eivät ole kylmänarkoja. Kevätvalkosipuleita voi suojata kasvukauden aikaiselta hallalta esimerkiksi siihen tarkoitettulla harsopeitteellä.

1 ISTUTUSTA EDELTÄVÄT TOIMENPITEET

1.1 Lannoitus ja kalkitus

Valkosipuli tarvitsee kasvuunsa runsaasti ravinteita. Vähäravinteisessa maassa valkosipulin kasvu on heikkoa, joten sitä on lannoitettava reilusti. Valkosipulille ei ole tällä hetkellä saatavissa yleisiä lannoitussuosituksia, joten lannoitusmäärät on laskettava viljavuusanalyysin perusteella. Joidenkin lähteiden perusteella valkosipulin lannoitukseen voisi käyttää paljon lannoitusohjetta.

Valkosipulin pienestä juuristosta johtuen ravinteiden tulisi olla sen ulottuvilla. Kaikista eniten valkosipuli tarvitsee pääravinteita, typpeä, fosforia ja kaliumia. Pääravinteita saadaan NPK-lannoitteesta. Syysistutteisilla valkosipuleilla ensimmäinen lannoitus voidaan antaa istutuksen yhteydessä fosforia ja kaliumia sisältävällä PK-lannoitteella. Typpeä ei anneta syksyllä, sillä istukaskynsien tulee ainoastaan juurtua ennen talven tuloa. Tavanomaisen tuotantomuodon viljelykokeissa parhaaseen satotasoon on päästy 90 – 120 kg/ha typen määrällä. Fosforia valkosipuli tarvitsee 50 – 70 kg/ha.

Koska Suomessa maaperä on luonnostaan hapanta, on maan kalkituksesta huolehdittava. Mikäli maan pH on matala, on kasvin ravinteiden saanti maaperästä heikkoa ja maan biologinen aktiivisuus matala. Valkosipulin vaatima pH on 6,5 – 7, ja kalkitusmäärän voi maan viljavuusanalyysin perusteella suunnitella viljeltävälle lohkolle.

1.2 Peittäus

Valkosipulille ominaisten kasvitautien torjumiseksi voidaan käyttää peittäusainetta. Valkosipulin kynnet voidaan peitata esimerkiksi laittamalla kynnet 0,01%:seen Mycostop-vesiseokseen 15 minuutin ajaksi ennen istutusta. Mikäli valkosipulia halutaan myydä tuoreena, tulee ottaa huomioon, että osassa peittäusaineista on tuoremyyntikielto.

2 ISTUTUS

2.1 Kynsien erottelu

Istutukseen käytettävät valkosipulit erotellaan kynsiksi vain muutamia päiviä ennen istutusta kynsien nahistumisen välttämiseksi. Valkosipuli erotellaan huolellisesti yksittäisiksi istukaskynsiksi. Istukkaita erotellessa tulee olla tarkkana, sillä vahingoittuneilla istukkailla on riski home-tauteille. Erottelu onkin valkosipulin viljelyn hitaimpia yksittäisiä työvaiheita, ja siihen kannattaa varata reilusti aikaa. Erottelun voi tehdä sekä käsin että koneellisesti, mutta isompien määrien kanssa kannattaa suosia koneellista erottelua.

2.2 Istutus

Valkosipuli istutetaan yleisimmin tasamaalle tai penkkiin. Isommissa viljelymäärissä esimerkiksi perunanistutuskoneella voidaan tehdä nopeasti penkkiä, lisäksi etuna on suurempien tulvatappioiden välttäminen korkeamman penkin ansiosta. Istutus voidaan tehdä koneellisesti siihen tarkoitettulla valkosipulinistutuskoneella, joita on maahantuotu myös Suomeen. Toinen vaihtoehto on istuttaa valkosipuli käsin, mutta tämä on hyvin aikaa vievä vaihe ja vaatii isommissa määrissä paljon työvoimaa.

Valkosipulin istutus penkkiin.

Valkosipulin kynnet istutetaan maahan 5 – 7 cm syvyyteen 10 – 15 cm taimivälillä. Huomioitavaa on, että kynsi istutetaan oikein päin: kantapuoli alaspäin ja terävä puoli ylöspäin. Väärin päin istutetut kynnet lähtevät kasvuun hitaammin. Riittäväällä taimivälillä ehkäistään kasvitautien leviämistä ja helpotetaan kasvinsuojelupiteiden suorittamista.

Kevätvalkosipulit istutetaan keväällä heti kun pelto on muokattavissa. Etelä- ja Keski-Suomessa istutus on tyypillisesti toukokuun alussa, kun Pohjois-Suomessa istutusaika sijoittuu toukokuun puolivälille. Talvivalkosipulit istutetaan syyskuun lopun ja lokakuun alun tietämällä. Tavoitteena on, että talvivalkosipulit ehtisivät juurtua ennen talven tuloa. Sipulit eivät saa lähteä versomaan syksyllä, sillä se voi johtaa talvehtimistappioihin.

3 HOITO KASVUKAUDELLA

Keväällä lumipeitteen sulaessa osa maan ravinteista huuhtoutuu pois. Ravinnehuuhtoumia täydennetään lannoitteilla, ja tässä vaiheessa voidaan antaa myös typpeä NPK-lannoitteen muodossa, jotta kevään kasvuun lähtö olisi mahdollisimman tehokasta. Kasvukauden edetessä kasvustolle voidaan antaa lisälannoitusta, esimerkiksi lehtilannoitteen muodossa.

Valkosipulikasvusto kesäkuun alussa 2019.

Valkosipuli kestää kuivuutta suhteellisen hyvin, mutta pitkien sateettomien jaksojen aikana kasvustoa kannattaa kastella tasaisin väliajoin. Kastelu on tärkeää, sillä pitkään jatkunut kuivuus voi aiheuttaa valkosipulin pakkotuleentumisen. Kesken kasvukauden tapahtunut pakkotuleentuminen johtaa pieneen satoon.

Jos maata ei ole katettu, alkaa siellä helposti kasvaa rikkakasveja. Alkuvaiheessa rikkakasveja voidaan poistaa esimerkiksi haraamalla, mutta myöhemmin kasvukaudella niitä on mielekkäämpää poistaa esimerkiksi trimmerillä. Maata voidaan kattaa orgaanisella katteella, esimerkiksi levittämällä olkea tai hampukuitukatetta kasvupaikalle.

4 SADONKORJUU

Valkosipulin korjuukypsäksi valmistuminen näyttäytyy alimpien 2 – 3 lehden kellastumisena. Tuleentuneen valkosipulin kynsien muodot erottuvat selvästi sipulista. Talvivalkosipulilla nostoaika sijoittuu tyypillisesti heinäkuun puolivälin ja elokuun alkupuolen ajalle. Kevätvalkosipulilla nostoaika on tavallisesti myöhäisempi, syyskuun aikana.

Nosto tapahtuu huolellisesti talikolla tai lapiolla avustaen. Kuivaukseen jatkavat ainoastaan terveet ja vahingoittumattomat yksilöt, sillä erilaiset vioitukset johtavat helposti hometautien leviämiseen ja säilyvyyden merkittävään huononemiseen.

Valkosipulin puhdistus vaihtelee maan kosteuden ja maalajin mukaan. Joillakin maalajeilla pelkkä käsin ravistelu riittää, mutta monesti ne tarvitsevat vesipesun. Valkosipulit voidaan laittaa veteen likoamaan muutamaksi tunniksi, jotta kuori lähtisi irtoamaan paremmin. Huomioitavaa on, että vedessä lionneet sipulit kuivuvat hitaammin, joten kuivauksessa menee pidemmän aikaa ja tällöin on erityisesti varmistuttava sipulin riittävästä kuivumisesta. Pesun yhteydessä juuret katkaistaan ja tarvittaessa poistetaan uloin kerros.

Valkosipulin juurien katkaisun ja pesun jälkeen sipulit voidaan kuivata nipuissa.

Juolavehnän juuri on läpäissyt valkosipulin kuoren.

5 KUIVAUS JA SÄILYTYS

Pesemisen jälkeen valkosipulit voidaan sijoittaa muutamaksi päiväksi esikuivaukseen esimerkiksi 10 – 20 kappaleen nipuissa räystäään alle, tai esimerkiksi sanomalehden päälle tasolle. Esikuivattujen valkosipulien varret katkaistaan ja annetaan kuivua ilmastavasti siihen saakka, kunnes kuori on paperimaisen kuiva. Jos kuori ei ole vielä kuiva, annetaan kuivua pidemmän aikaa, sillä heikolla kuivauksella säilyvyys laskee merkittävästi.

Jos kuivattavan valkosipulin määrä on suuri, on suotavaa olla kuivuri, jossa sipulit voidaan kuivata. Kuivurin voi hankkia ulkomailta valmiina tai sitten sellaisen voi valmistaa itse. Kuivurissa on suositeltavaa olla puhallin, joka kierrättää lämmintä ilmaa kuivurin sisällä. Ihanteellisin kuivauslämpötila kuivurissa olisi noin 40 °C, jolloin sipulit kuivuvat tehokkaasti ja nopeasti. Valkosipulit voidaan laittaa kuivuriin ilman varsia, jolloin niitä mahtuu sinne enemmän kerralla.

Jos sipuleista halutaan tehdä lettejä, pehmeävirtisten valkosipulien varsia ei katkaista eikä kuivata kuivurissa. Sipulien voidaan antaa kuivua varsineen siihen asti, että sipuli on pinnasta kuiva. Tämän jälkeen sipulit voidaan letittää ja laittaa roikkumaan leteissä.

Valkosipulin säilyvyys vaihtelee lajikkeittain, mutta parhaan säilyvyyden takaa säilytys ilmastavassa tilassa huoneenlämmössä, lämpötila- ja kosteusvaihteluilta suojattuna. Hieman vahingoittuneet sipulit kannattaa käyttää ensin, sillä pienikin vaurio esimerkiksi kynsien kuorissa voi kuivattaa kynnet.

LÄHTEET

Biotus 2019. Mycostop®. Viitattu 8.20.2019,

<https://biotus.fi/tautitorjunta/mycostop/>

Tikka, K. 2017. Kiehtova kynsilaukka – Näin kasvatat suuret valkosipulit. Omakustanne.

Yara 2019. YaraVita-lehtilannoitteet. Viitattu 2.10.2019,

<https://www.yara.fi/lannoitus/lannoitteet/yaravita/>

Yrttitarha 2019. Valkosipuli, viljelyohjeet. Viitattu 25.9.2019,

<http://www.yrttitarha.fi/kanta/valkosipuli/viljelytekniikka.html>

Kuvat: Aleksi Kärnä